

«Tancar ferides»

D'una entrevista a Catalina Moyà Moll *Fareta*

Text i fotografies:
Ariana Domínguez

LA BIBLIOTECA DEL GOLEA
Capdepera
2018

El dia 2 de desembre de 2017,¹ durant el període d'exhumació de la fosa de Porreres, na Catalina Moya Moll (1934) va poder identificar a son pare, Baltasar Moyà Bauzà (1899-1937), picador de pedra i socialista, assassinat el 15 de gener de 1937 a mans del bàndol franquista. Aquest fet suposa el final d'un llarg i complicat procés de localització del cos, on, a més a més, havia vingut marcat per la participació de na Catalina en un pioner procés judicial contra els crims del franquisme.² En aquest sentit, un cas que neix d'una lluita personal per la recuperació d'un familiar, es va traslladar al debat públic entorn al paper de la memòria històrica a l'Estat Espanyol. La trobada amb son pare significa, en aquest sentit, la possibilitat de «tancar ferides» perquè, tal i com expressa na Catalina, «sóc la primera que visc més tranquil·la» tot i que «no te pots oblidar d'aquest passat i les conseqüències que duu».

La vida de na Catalina ha estat marcada pel tràgic record de la desaparició forçada de son pare, empresonat a Can Mir, pel posterior assassinat durant una de les tretes al cementiri de Porreres i pel camí que ella inicià entorn a la necessitat de dignificar la memòria d'en Baltasar. Tot i així, aquest procés de lluita personal, judicial i de reparació moral, comença de ben petita en un context de forta repressió amb els inicis de la Guerra Civil a Capdepera: «sa meva infància va ser molt trista [...] jo vaig estar sempre més aferrada a ma mare, l'acompanyava, són records que fan mal». Força afligida, Catalina recorda com amb només dos anys d'edat i el seu

¹ <http://www.elmundo.es/baleares/2017/12/02/5a22de64468aeb3b2e8b467d.html>

² <http://www.ceaqua.org/dos-victimas-del-franquismo-declaran-por-primera-vez-en-un-juzgado-de-mallorca/>

germà Pep amb onze, varen viure la desaparició de pràcticament tots els homes de la seva família: «resulta que a ca nostra tots els germans de mare (conco en Tomeu i el seu fill Jaume, conco en Pere) i l'home de sa tia Bet Maria, Joan, tots estaven tancats. Uns estaven al Castell de Bellver, un altre se'l varen endur al camp de concentració de Formentera i altres a Can Mir».

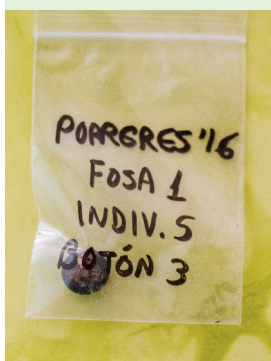
Abans d'aquest context de tancament i repressió, la família gaudia de certs dies d'estabilitat treballant com a picapedrers (eren socs de la Societat Obrera dels Maresers), i participant com a membres actius en les tertúlies de l'Agrupació Socialista a Capdepera. Tant en Baltasar Moyà com la seva dona Catalina Moll, eren vocals de l'agrupació. La tertúlia era un lloc d'intervenció ciutadana on es desenvolupà una activitat tan lúdica, cultural com política: organitzaven vetllades, un pic a la setmana feien llata per poder comprar cadires, fins i tot feien funcions de balls, teatre i lectures de poesia i contes (*El sí de las niñas* recorda). Na Ca-

talina descriu un espai de reunió on acudien diferents generacions, tant homes com dones eren actius per igual: «hi havia molta ambició de poder superar i aprendre». Fins i tot descriu el gran esdeveniment que va suposar el seu naixement i les conseqüències que portaren aquest tipus d'activitats: «quan vaig néixer em van dir que van fer una festada. No vàrem anar a l'església i això va portar repressions molt fortes. El meu pare desitjava una nina, una altra Catalina. Però després va venir la repressió i sé que havien d'estar molt al *tanto*, però ja tenien qui el vigilava».

Les conseqüències de la repressió les varen patir a l'àmbit familiar provocant no tan sols greus penúries econòmiques, sinó també profundes ferides emocionals i físiques. La desaparició de la figura de l'home a casa suposa que la dona, en aquest cas na Catalina (mare), es converteix en el principal membre actiu a l'hora de tenir uns ingressos mínims per garantir el benestar dels seus dos fills. La padrina Elionor Moll, per una banda, perd el coneixement degut a la situació d'empresonament familiar, mentre que en Pep, per altra banda, emmalalteix amb tuberculosi degut al context de misèria en què viuen. Molt emocionada, Catalina descriu la força de la seva mare en aquells moments de penúria qui «era la primera que s'aixecava i l'última que s'anava al llit». La mare va procurar la protecció dels seus fills en vers la possibilitat de gaudir-ne d'una mínima millora de menjar a casa. Abans d'emmalaltir, en Pep va treballar com a mariner a Cala Rajada però les males condicions degut al temporal dugueren a la família

Catalina Bauçà, la padrina materna de Catalina Fareta (Fotografia de Miquel Flaquer Coix).

a donar un canvi de rumb i tornar cap a Capdepera : «allà la meua mare feia molta feina, li donava a en Pep una ració de peix perquè tenia més facilitat per menjar. Acabada la feina tenia que pujar a peu, a prop del carrer can March, un poc més amunt de la platgeta, vàrem viure a un pis que no era gens agradable. Un dia que hi va haver un temporal molt fort, tot el món esperava a les que barques i la meua mare, degut al que va patir, va dir que mos aniríem a Capdepera».

Un cop tornen al poble comencen a viure al carrer de na Vellea número 9. L'activitat econòmica de na Catalina Moll passava per fer senalles i bosses de ràfia, on destacà la seva mentalitat meticulosa i ordenada a l'hora d'estalviar els pocs doblers que guanyava: «ma mare va aprendre a escriure a casa dels protestants i tenia apuntat tot el que feia. Tenia tot controlat, sempre venia molt just». Tot i que l'ambient social era de màxima crispació i desconfiança, no faltaren gestos per parts d'amics de la família per ajudar-los. Un cas va ser el del metge Baltasar Covas, qui va procurar la recuperació d'en Pep, rebent-lo a la seva consulta particular. Un cop sanà al costat de la seva família, el germà gran ajuda amb la feina de sa mare bordant bosses. Un altre cas a destacar var ser el de les amigues de na Catalina (mare) quan es va tenir que batejar l'any 37 davant les pressions del rector de Capdepera: «Quan vaig batejar-me (t'obligaven) ma mare no tenia doblers, i entre totes em van donar diferents parts; les sabates eren el problema i ajudarem a ma mare a comprar-ne».

De ben petita na Catalina va tenir consciència de la separació política al carrer, de la tensió i desigualtat que generava pertànyer al bàndol «equivocat». L'ambient de «convivència» es caracteritzava per una submissió del «roig» davant el poder militar i de l'església, formant part implícita o explícitament de la crítica social: «jo de nina vaig estar molt repudiada. Constantment te feien saber que no eres dels seus. Sempre castigada els dilluns. Llavors la doctrina, la religió, era una cosa que no m'anava massa bé». A l'escola de monges, on na Catalina va estudiar uns anys de la seva infància, va ser un dels llocs on amb més força va sentir aquest judici cap a ella. Per exemple, recorda com cada dilluns estava castigada perquè els diumenges anava al cine amb les seves amigues, acte molt penalitzat per l'església. Però pocs eren els esforços per poder viure més tranquil·la, si això suposava anar en contra de la seva voluntat i manera de pensar: «si no anava a missa me castigaven, si anava a missa, anava molt en contra del meu gust. Ma mare m'hi feia anar moltes vegades per no tenir problemes i jo vaig agafar una pressió que no m'ha fugit mai».

Poc a poc la vida de la família va anar millorant gràcies a una petita herència que varen rebre. De cert que na Catalina va viure una infància

especialment dura que a dia d'avui recorda amb molta pena i tristor: «queda molt gravat, són records que fan mal i després d'aquells temps ets desgraciada, tenies la família que pensava com tu». Tot i així, la família, poc a poc va poder anant millorant les seves condicions de vida i, per exemple, en el cas de na Catalina, va poder continuar la seva formació fora de l'escola de monges. Catalina es va convertir en una persona molt activa, amb una forta afició per la lectura i l'activitat política, arribant a ser la primera regidora socialista de l'Ajuntament el 1983. La memòria històrica va ajudar-la a començar el trajecte de recuperació de son pare, perquè abans, com ella diu, «era impensable». Ha sigut a partir de l'Associació Memòria Històrica de Mallorca on ella ha començat a fer feina, una tasca que s'inicia amb la recopilació de tota la documentació familiar.

Na Catalina és un exemple de perseverança, superació, valentia i lleialtat. La seva mirada transmet un profund respecte, una experiència de vida basada en la lluita constant que a dia d'avui conta emocionada i emocionant als qui tenim el plaer d'escoltar-la. Ella ha pogut retrobar-se amb son pare, ella ha pogut contar la seva història, ella ha tingut la valentia de no perdre l'esperança i seguir lluitant. Catalina porta una ferida que mai sanarà del tot: «no te pots oblidar d'aquest passat», però almenys, a dia d'avui, pot per fi, descansar, i viure més tranquil·la.

CAP VERMELL